

Leistraat – Zagerijstraat, Lichtaart

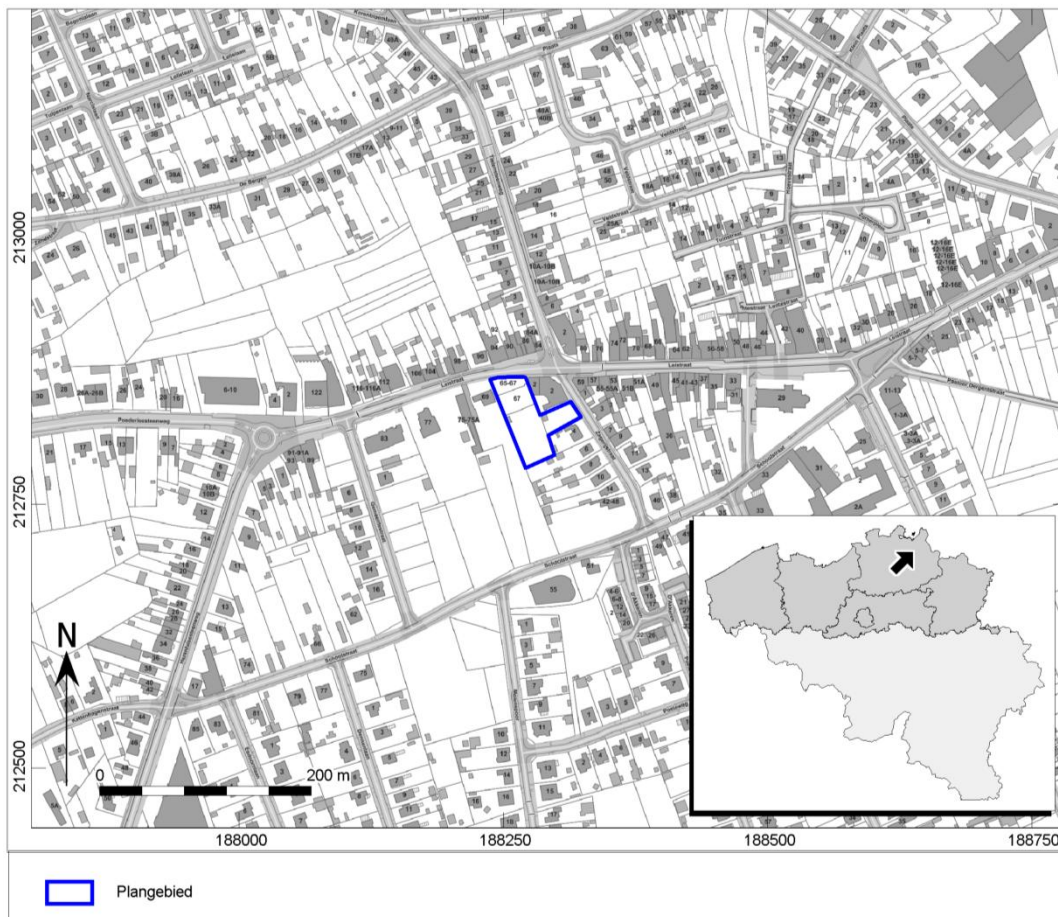
Programma van Maatregelen

Auteur:

B.A.T.M. Weekers-Hendriks (OE/ERK/Archeoloog/2016/00095)

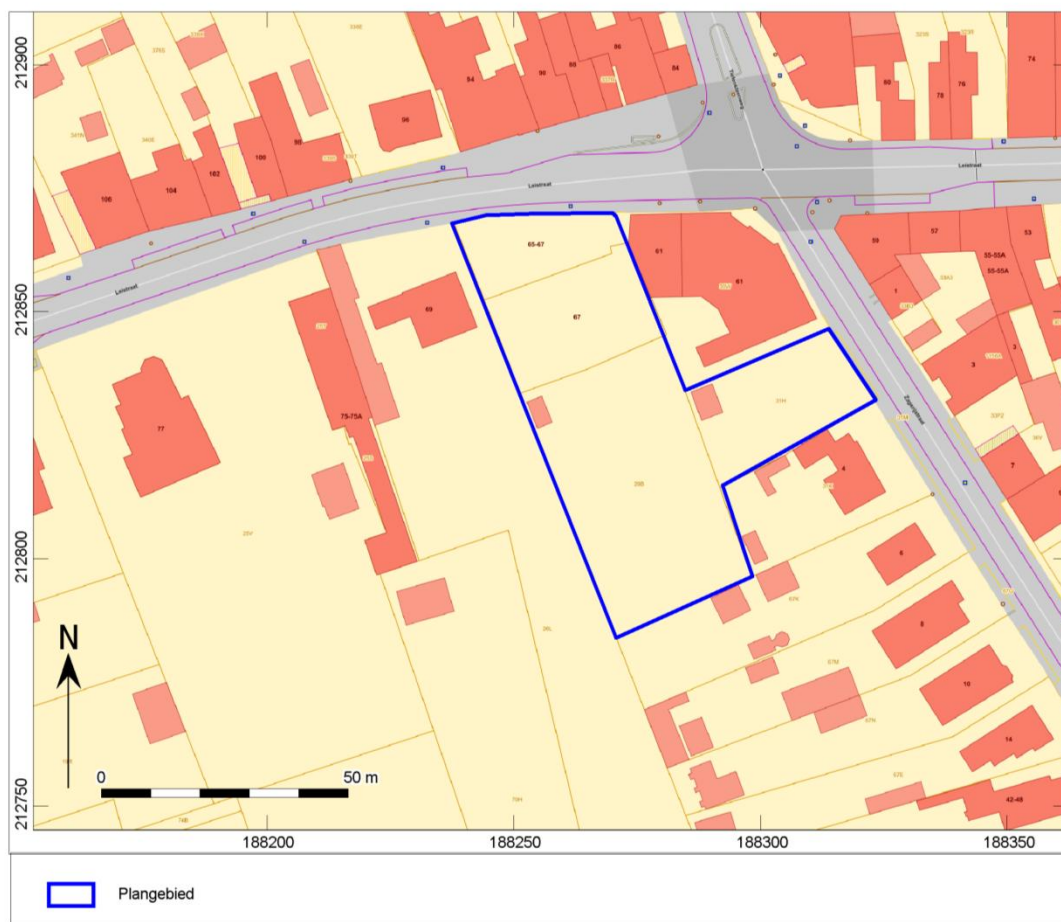
In opdracht heeft het Vlaams Erfgoed Centrum in september 2019 een nota archeologienota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie Leistraat in Lichtaart (afb. 1 en 2). De nota bestaat uit een landschappelijk bodemonderzoek (prospectie zonder ingreep in de bodem) en is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen bouw van een 23-tal appartementen.

De huidige nota volgt op een reeds bekrachtigde archeologienota met ID 8807, uitgevoerd door VEC¹. De resultaten van het onderzoek en de te nemen maatregelen worden uitvoerig beschreven in hoofdstuk 1.1.2 van de archeologienota.

Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied.

¹ Bavel 2018.

Afb. 2. Aanduiding van het uit te voeren archeologisch onderzoek op het plan van de bestaande toestand op het terrein.

1 Aanleiding van het onderzoek

Aard ingreep:	Bouw van 23-tal appartementen
Wijze fundering:	Onbekend
Onderkeldering:	Ja
Diepte bodemverstoring:	Onderkeldering: 340 cm -mv Ondergrondse parking: 400 cm -mv Fundering: 100 cm -mv Parking/verharding/groenzone: 50 cm -mv
Oppervlakte bodemverstoring:	3294 m ²
Verwachte wijziging grondwaterstand:	Onbekend
Toekomstige ligging boven- en ondergrondse infrastructuur:	Ondergrondse nutsvoorzieningen aan de voorgevel loodrecht naar het openbaar domein toe
Toekomstige ligging verharding:	Verharding (onbekend welke soort) en groenzone (onbekend welke aanplanting)
Aard ingreep:	Verkaveling, bouw woningen
Wijze fundering:	Betonplaten
Onderkeldering:	Ja, over het gehele plangebied
Diepte bodemverstoring:	Ca. 375 cm -mv
Oppervlakte bodemverstoring:	Ca. 733 m ²
Toekomstige ligging boven- en ondergrondse infrastructuur:	Ca. 3,75 m -mv en 13,59 m +mv

De geplande werkzaamheden houden de bouw van een 23-tal appartementen in. Momenteel zijn alle gebouwen inclusief funderingen, uitgezonderd één klein bijgebouw (in het oostelijke gedeelte van het plangebied), in huidige toestand afgebroken. Dit tot op een diepte van 2,50 m –mv.

Ter hoogte van de straatkant, de Leistraat, zal een appartementsgebouw gebouwd worden (circa 500 m²). Deze zal een drietal verdiepingen kennen waaronder zich een ondergrondse parkeergarage zal situeren. Deze garage zal de bodem verstoren tot 4 m –mv (afb. 9 en 10).

Ter hoogte van de Zagerijstraat zal ook een appartementsgebouw van circa 2 verdiepingen (circa 192 m²). In het zuidelijke gedeelte van het plangebied zal ook nog een middenblok worden voorzien (circa 340 m²). Deze zal enkel bestaan uit een gelijkvloers. Onder deze gebouwen zal ook een onderkeldering aanwezig zijn van 3,40 m –mv (afb.10).

De parking, verharding en de groenzone zullen een bodemverstoring hebben van 50 cm –mv. Afb. 11 geeft de locatie van de groenzone weer. Er zijn geen dwarsdoorsneden voorhanden van de verharding. De verharding zal een oppervlakte aannemen van circa 878 m². Het overige gedeelte van het plangebied zal worden aangelegd worden met de groenzone. De bovengrondse parking zal in het centrale gedeelte worden aangelegd. Het project is beschikbaar via een toegangsweg vanuit de Zagerijstraat. Voor de gebouwen en naast het meest noordelijke gebouw zullen wandelpaden worden aangelegd. Onbekend is in welke verharding de parking en de wandelpaden zullen worden aangelegd.

De toekomstige nutsvoorzieningen zullen worden aangelegd op een diepte van 1 m –mv. Dit vanaf de voorgevel loodrecht naar het openbaar domein.

De consequentie van de voorgenomen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

Afb. 3. Sferbeeld

2 Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de resultaten van het vooronderzoek worden besproken. Dit omvat zowel de resultaten van het reeds eerder uitgevoerde bureauonderzoek, als de onderzoeken die tot de huidige nota behoren.

2.1 Resultaten van het bureauonderzoek

In het gebied is reeds een archeologienota opgemaakt in de vorm van een bureauonderzoek.²

Op basis van de aardkundige gegevens is hierbij afgeleid dat het plangebied gelegen is in dekzandgebied. Geomorfologisch behoort het plangebied tot de Bekken van de Kleine Nete. Uit milieuhygiënische boringen is geconcludeerd dat de bodem bestaat uit zand waarbij de eerste 30 cm –mv humushoudend is. Vanaf circa 2 m –mv komt een kleibodem voor. Deze kleibodem kan het begin van de Tertiaire bodemlaag presenteren. De bodemkaart geeft weer dat het plangebied gelegen is in een bebouwde zone (OB-bodem). Uit de boringen is hier echter niets uit afgeleid. De boringen zijn geplaatst in het noordelijke gedeelte van het plangebied, waar vroeger bebouwing stond, maar eventuele baksteenresten zijn in de boringen niet terug te vinden. Mogelijk kan het zijn dat tijdens de sloop er nieuwe grond van elders is aangebracht op de put van 2,5 m –mv te dichten. Ook zijn er geen duidelijke verschillen in maaiveldhoogtes te zien op het DTM die hierop kunnen wijzen. Uit de boringen is dus echter weinig informatie af te leiden. Het is momenteel onzeker in hoeverre de bodem is verstoord.

Het bodemtype dat aangrenst tegen de bebouwde zone is een Zcm-bodem. Dit is een matig droge zandbodem met een dikke antropogene A-horizont of anders gezegd met een plaggendek. Dit plaggendek is meer dan 60 cm –mv, volgens de bodemkaart. Echter is onbekend of dit ook effectief is voor het plangebied. Verder situeert het plangebied zich in een lager gelegen gebied.

Op basis van de ontstaansgeschiedenis van het dekzand bestaat de kans op het voorkomen van intacte archeologische resten vanaf het Laat-Paleolithicum. Het plangebied situeert zich in een vrij laag gelegen gebied. In de nabijheid is echter geen waterloop aanwezig. Op basis van de ligging zouden eventuele archeologische resten uit het Laat-Paleolithicum en Mesolithicum zich kunnen voordoen aan/in de top van het maaiveld. Aangezien de bodem wordt gekarteerd als bebouwde zone, is het mogelijk dat deze niet meer intact aanwezig zijn. Het kan bijvoorbeeld ook goed mogelijk zijn dat deze bewaard zijn gebleven doordat er een plaggendek aanwezig is in het plangebied. Echter is niet zeker in hoeverre mate de bodem reeds verstoord is en/of er al dan niet een plaggendek aanwezig is. De verwachting op Laat-Paleolithicum en Mesolithicum wordt daarom middelhoog ingeschat.

Op basis van de landschappelijke ligging kunnen sporen vanaf het Neolithicum tot en met de Middeleeuwen aanwezig zijn. Enkele vooronderzoeken in de buurt van het plangebied, met ongeveer dezelfde landschappelijke ligging hebben uitgewezen dat dit mogelijk is.

Het CAI biedt weinig houvast ten aanzien van de archeologische verwachting voor het plangebied. Archeologische meldingen zijn beperkt en hebben met name betrekking op bebouwing, een kapel, en lineaire sporen uit de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd.

Uit de historische kaarten is gebleken dat het plangebied in het noordelijke gedeelte reeds bebouwd is tot en met in ieder geval 2013. Het overige gedeelte van het plangebied is onbebouwd gebleven. De bebouwing aan de noordzijde ligt langs één van de hoofdstraten van Lichtaart en sluit aan op de kern van het dorp. Hiermee biedt het plangebied mogelijk aanknopingspunten ten aanzien van de (vroegere)

² Bavel 2018.

dorpsontwikkeling van Lichtaart. Echter, de bebouwing in het noordelijke gedeelte, inclusief funderingen is gesloopt. De kans dat er nog funderingen uit in ieder geval 18de eeuw aanwezig zijn is daarmee miniem.

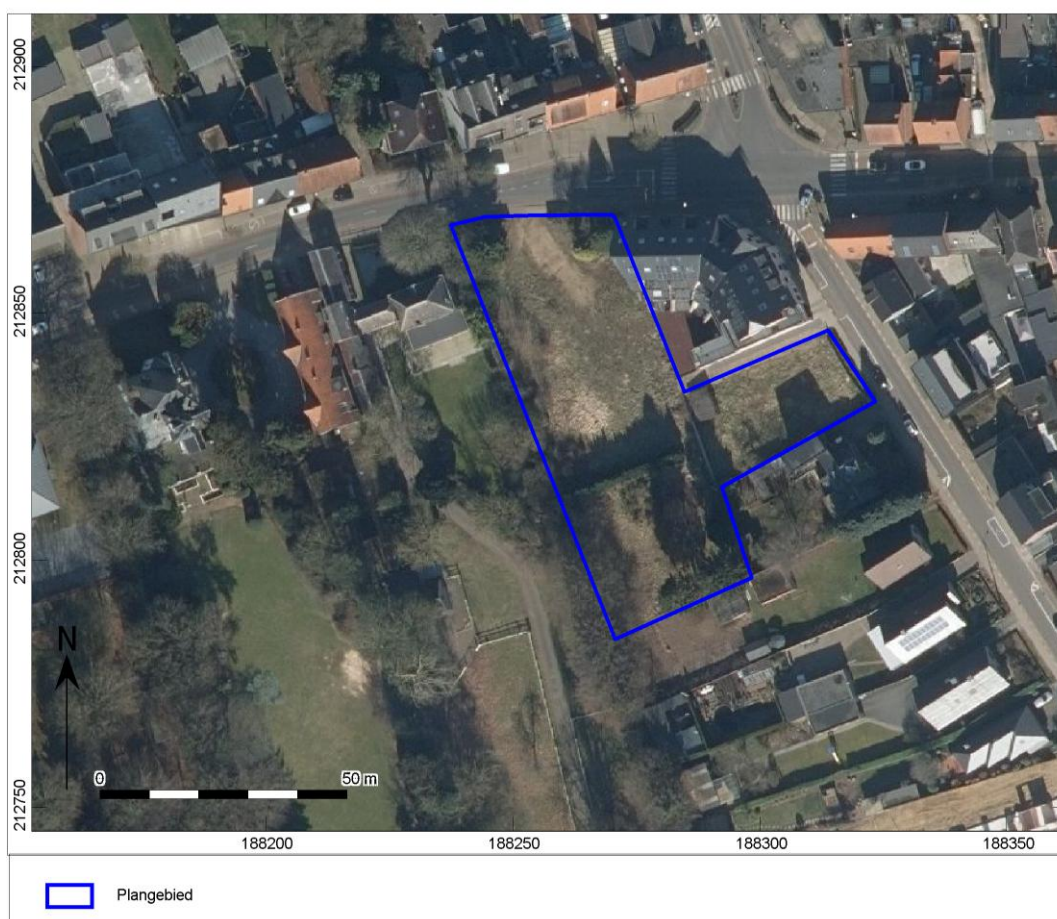
Het bureauonderzoek heeft nog onvoldoende informatie gegenereerd om de aan- of afwezigheid van een archeologische site afdoende te staven. Buiten eventuele ploegwerkzaamheden in het plangebied, geldt voor het plangebied een archeologische verwachting vanaf het Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe Tijd. Eventueel aanwezige vindplaatsen in het plangebied zijn echter nog niet opgespoord en begrensd. Daarom kan er nog geen uitspraak gedaan worden over het al dan niet nemen van maatregelen. Ook kan er nog geen plan van aanpak voor een archeologische opgraving of behoud in situ opgemaakt worden, indien van toepassing.

Het is daarom aangewezen om in het uitgesteld traject eerst een landschappelijk bodemonderzoek uit te voeren. Met dit onderzoek wordt op een zeer gerichte, onschadelijke manier de aardkundige opbouw, eventuele bodemverstoringen, de mogelijke diepteligging van de archeologische niveau's en ontstaansgeschiedenis in kaart gebracht alsook de verwachting voor steentijd getoetst.

2.2 Huidig gebruik en verstoringen

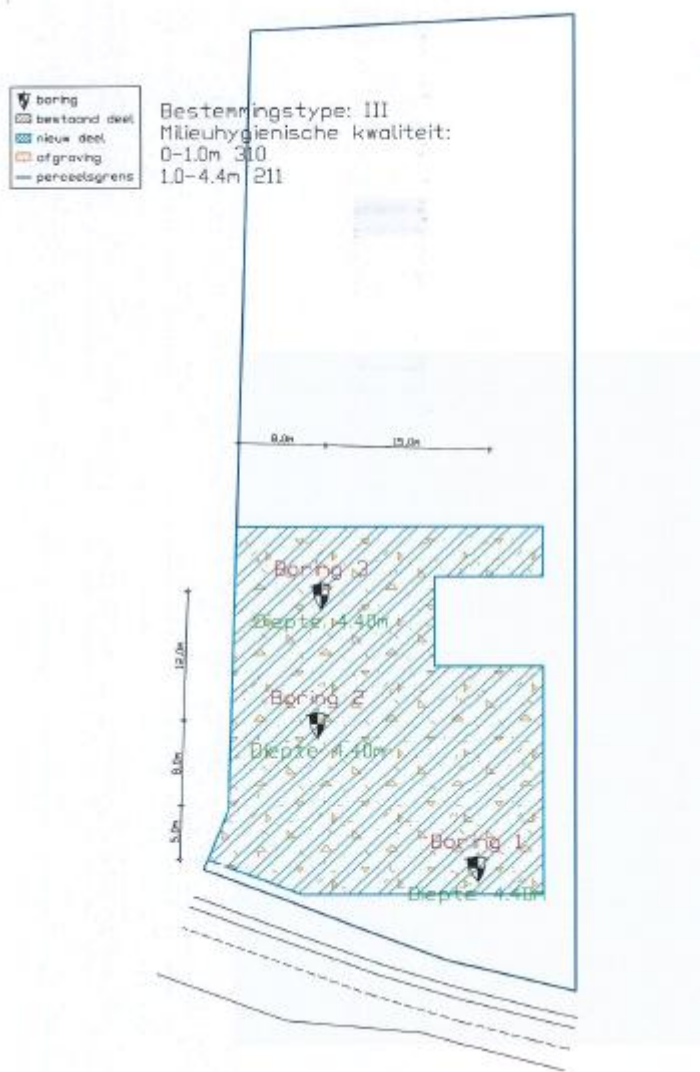
Het plangebied is momenteel onbebouwd en in gebruik als braakliggend terrein waarbij in het zuidelijke gedeelte van het plangebied bebost gebied voorkomt (afb. 4). Momenteel zijn alle gebouwen inclusief funderingen, uitgezonderd één klein bijgebouw (in het oostelijke gedeelte van het plangebied), in huidige toestand afgebroken. Dit tot op een diepte van 2,50 m –mv.

Er zijn geen ondergrondse nutsvoorzieningen aanwezig in het terrein.

Afb. 4. Locatie van het plangebied op luchtfoto 2017.

Er is in 2014 een milieuhygiënisch onderzoek in het plangebied uitgevoerd op de locatie van de vroegere bebouwing. In het noordelijke gedeelte van het plangebied zijn er drie boringen gezet tot 4,40 m –mv. Alle drie de boringen geven fijn zand weer waarbij de bovenste dertig centimeter humushoudend is. Op circa 2 m –mv situeert zich een kleibodem (mogelijke start van Tertiaire laag).³ De aanwezigheid van eventuele resten van de vroegere bebouwing zijn niet uit de boringen gehaald. Mogelijk heeft men tijdens de sloop nieuwe zand tot ongeveer 2 m toegevoegd. Alhoewel men heeft gesloopt tot 2,50 m –mv, is in de boringen niets te merken, aangezien de mogelijke Tertiaire laag begint op circa 2 m –mv.

Afb. 5. Boringenkaart van het milieuhygiënisch onderzoek.

³ Group Verbeke 2014.

2.3 Resultaten van het proefsleuvenonderzoek

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden drie proefsleuven uitgegraven. De proefsleuven konden echter niet allemaal volgens plan worden uitgegraven (afb. 6). Er was namelijk een betonnen schutting aanwezig op de grens met het westelijk deel. Hierdoor moest de kraan zich langs een smal paadje verplaatsen. Op het westelijk deel stond centraal een grote haag, met ten zuiden daarvan aaneengesloten bomen en struikgewas. Hierdoor was dit gedeelte onbereikbaar voor de kraan. Ten noorden waren nog enkele bomen aanwezig en stond ook een peilbuis, waardoor de sleuven hier steeds iets verplaatst moesten worden. Daarnaast werden twee kijkvensters en een dwarssleuf aangelegd om beter zicht te krijgen op mogelijk aanwezige sporen en de dekkingsgraad te garanderen.

Op deze manier werd er 302,4m² opgegraven, hetgeen overeenkomt met 9% van het totale plangebied, maar 12,9% van het toegankelijke deel.

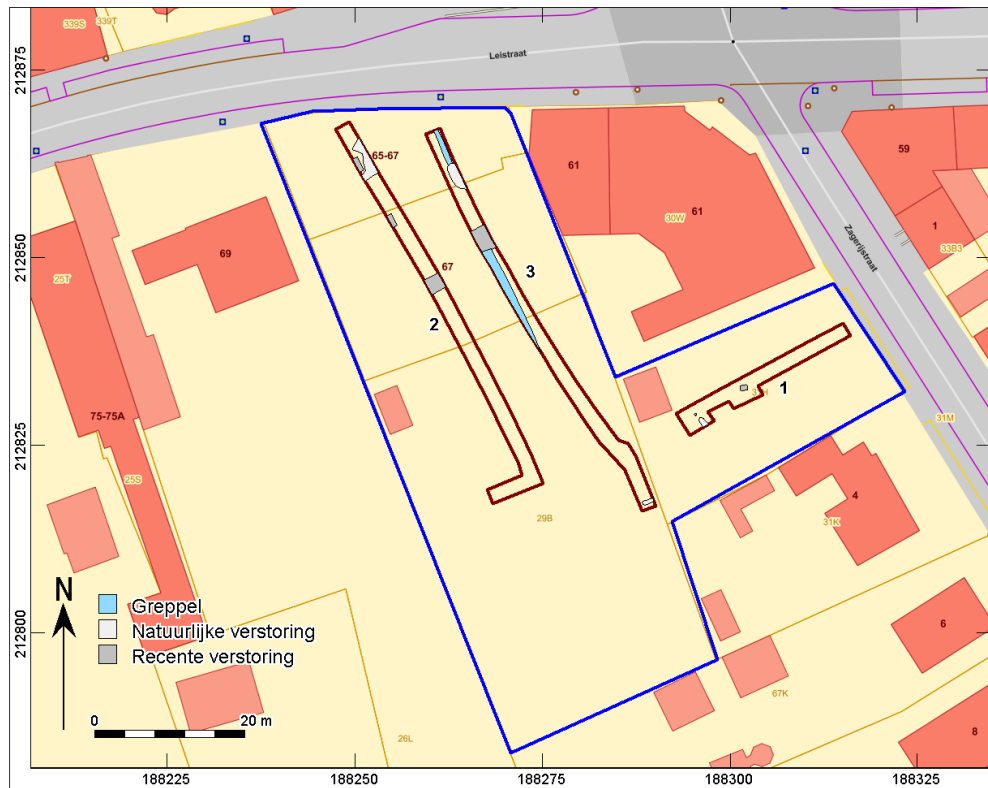

Afb. 6. Overzicht van de aangelegde proefsleuven en kijkvensters.

Tijdens het veldwerk werden er 12 sporen geregistreerd (afb. 25).⁴ Op de greppel in put 3 na worden zij allemaal geïnterpreteerd als recente of natuurlijke sporen. De interpretatie als recent spoor gebeurde op basis van de aanwezigheid recente baksteen en plastic leidingen. Daarbij zorgde de stratigrafische ligging

⁴ Voor de sporenlijst en de gedetailleerde sporenkaarten zie bijlagen nota.

(sporen waren tot in ieder geval het verstoorde pakket of bouwvoor te herleiden), en de opvulling die veelal gelijk was aan het materiaal van het verstoorde pakket of de bouwvoor voor een datering in deze zeer jonge periode. De natuurlijke sporen kenmerkten zich door een zeer lichtgrijze kleur en de onregelmatige vorm in het vlak.

Afb. 7. Allesporenkaart.

Om de bodemopbouw te bestuderen zijn er vier profielkolommen aangelegd (afb. 8). De profielkolommen zijn handmatig opgeschaafd en vervolgens ingekrast. De kolommen zijn bestudeerd door een aardkundige. De lithologische lagen zijn gedocumenteerd, alsook de archeologisch relevante lagen zoals vegetatiehorizonten, cultuurlagen en sporen. Alle lagen zijn bemonsterd en beschreven op textuur, kleur en bodemkundige verschijningen.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden er vier profielen geregistreerd (afb. 8). Deze profielen laten allemaal een AC-profiel zien, waarbij de fijnzandige C-horizont wordt afgedekt door een grijsbruin, iets humeus plaggendek. De C-horizont vertoont in meer of mindere mate ijzerafzettingen, zodat hij beschreven kan worden als een Cg-horizont. Dergelijke Cg-horizonten ontstaan wanneer het gebied natter is en een fluctuerende grondwaterstand zorgt voor ijzeraanrijking in het sediment.

Afb. 8. Locatie van de profielen (rode ster)

3 Bepaling van de maatregelen

Op basis van het bureauonderzoek werd de mogelijkheid op waardevolle archeologisch resten binnen het plangebied reëel geacht. Daarom werd er een vervolgonderzoek aanbevolen onder de vorm van een proefsleuvenonderzoek.

De profielen toonden een intact archeologisch niveau, bij allemaal betrof het een AC- profiel onder een plaggendeck.

De aangetroffen sporen zijn grotendeels van recente of natuurlijke aard. Het enige archeologische spoor betreft een greppel die gedateerd kan worden in de Nieuwe Tijd. Het aardewerk aangetroffen in de greppel bevestigt deze datering. Het betreft een oude perceelsgreppel. Nader onderzoek binnen het plangebied naar deze greppel heeft een laag potentieel op kenniswinst. Ook voor het zuidelijke gedeelte dat door de begroeiing niet onderzocht is, wordt de kenniswinst laag geacht. Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn namelijk geen aanwijzingen gevonden dat er bewoningsactiviteit in of in de nabijheid van het plangebied is geweest. Er zijn namelijk geen offsite sporen aangetroffen (zoals water- of afvalkuilen) en ook geen materiaal (zoals aardewerk). Daarom wordt geadviseerd het terrein vrij te geven.

Ondanks het advies tot vrijgeven van het terrein, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht, conform artikel 5.4.1 van het Onroerendergoeddecreet. De civieltechnisch uitvoerder is verplicht eventuele toevalsvondsten binnen drie dagen na ontdekking te melden bij Onroerend Erfgoed.

Literatuur

Van Bavel, J 2018: *Leistraat, Lichtaart, archeologienota*, Vlaams Erfgoed Centrum 458, Geel.

Van Bavel, J 2018: *Leistraat, Lichtaart, Programma van Maatregelen*, Vlaams Erfgoed Centrum 458, Geel.